

Отець відходить

КУПИТИ

Це книжка про Івана Павла II – «Польського Папу Римського» – міні-роман про так зване покоління «J.P. II». Образ польського суспільства у Кракові зіставлено з образом медіа – всюдисущі телевізійні станції, Марші Мовчання, Матчі Спокою, Чорний Інтернет та багато інших колективних акцій. 1 квітня 2005 року (в переддень смерті Івана Павла II) головний герой твору прибуває на стипендію до найбільш любленого міста усіх поляків і, ніби Одиссей, мандрує краківськими помешканнями і переповненими кнайпами, розмовляючи з представниками місцевої молодії інтелігенції, а інколи молоддю з інших міст та країн, про Папу Римського, обговорюючи те, що давно відомо та порушуючи так звані «білі плями» – теми, які не рекомендується обговорювати. Він стає учасником різноманітних подій та опісля критично портретує медійний візерунок суспільства, яке стає свідком того, як на екранах, моніторах, у слухавці на живо вмирає Отець.

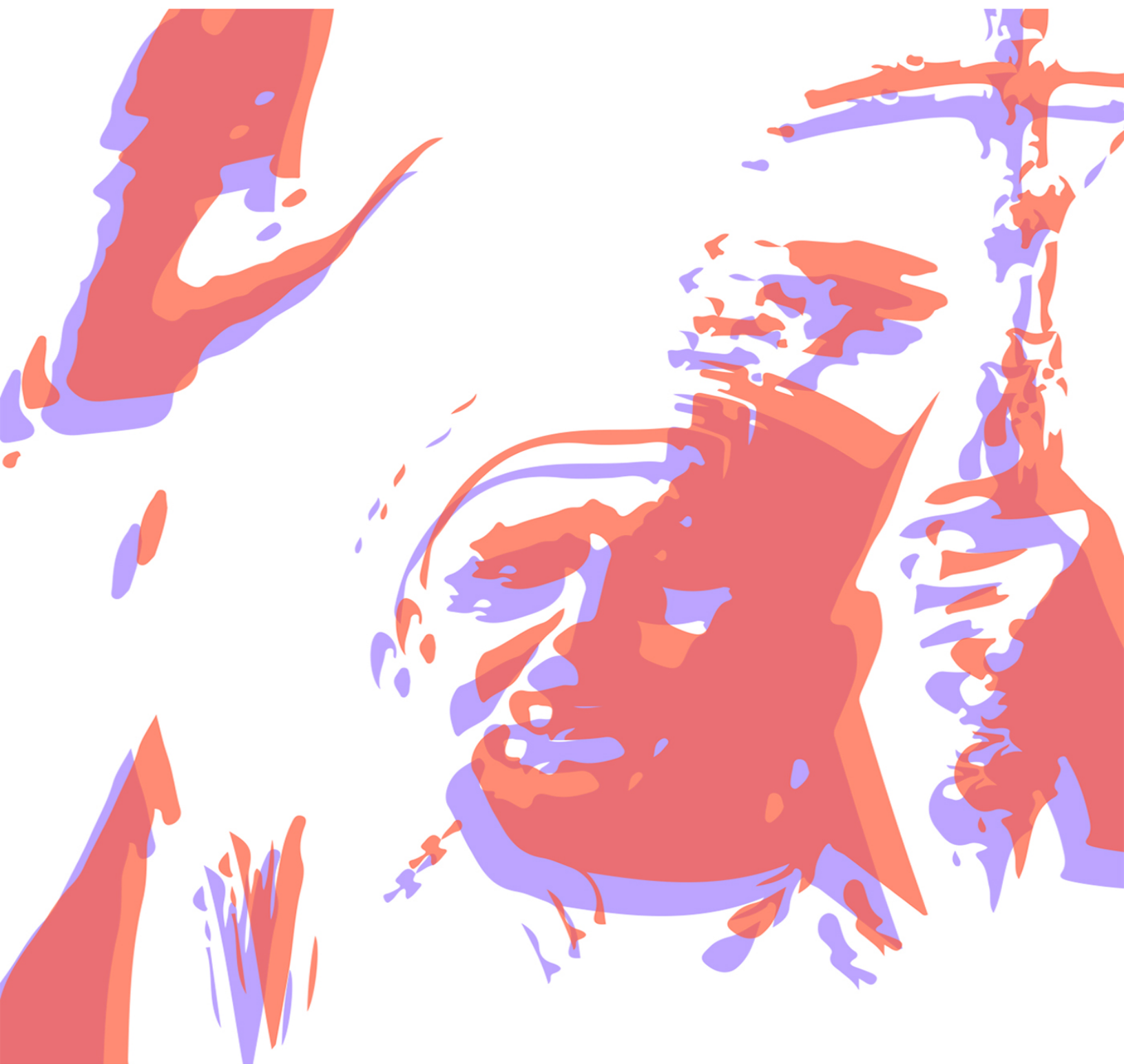
*

Доля звела мене з Пйотром Черським на тій самій стипендії у Кракові, де він писав цей роман. Більше того, мав нагоду бути присутнім на, мабуть, перших публічних його читаннях – досі стоять в голові образи перемикання телеканалів головним героєм, коли серед кадрів скорботи він раптом натикається на китайців, що, мов ні в чім не бувало, грають у пінг-понг. Пронизлива, глузлива, десь розпачлива, але чесна книжка, присвячена спробі зрозуміти себе, людей, смерть і межу між цими речима. Відтепер – документ епохи. Любоко Дереш

*

«Отець відходить» Пйотра Черського — це щось середнє між потоком свідомості та белетризованим репортажем-рефлексією про гнітючу атмосферу, яка панувала в Польщі за кілька днів до та відразу після смерті Івана Павла II. Читаючи, спершу захоплюєшся тим, як неймовірний сплеск релігійності об'єднав поляків, а вже за мить розгублено кліпаєш, коли автор із безжалісною точністю зображує, наскільки короткочасним виявилось об'єднання. Ще до того, як труну із Папою доправили до гроту в соборі святого Петра, образи, спекулювання та сповнені ненависті суперечки повернулися. Ця книга про те, що ані сліпа віра у величне, ані пристрасні запевняння самих себе у власній доброті та моральності, не роблять нас хорошими. Анітрохи. Дуже рекомендую. Макс Кідрук

ПІЙОТР ЧЕРСЬКИЙ

ОТЕЦЬ ВІДХОДИТЬ

Пйотр Черський

Отець відходить

Переклад виданий за підтримки
Інституту Книжки (Краків, Польща)
в рамках програми SAMPLE TRANSLATIONS ©POLAND

*переклав із польської
Юрій Матевощук*

1

Все це починається в переддень мого двадцятичотириріччя. Сьогодні тридцять перше березня дві тисячі п'ятого року; вже вечір, а ми стоїмо у Ґдині, в провулку між двома наповненими вулицями, якраз біля «Аркадії», і п'ємо горілку. «Аркадія» — це така кнайпа, яку ми відкрили для себе зовсім нещодавно — при комуністах тут був ресторан класу «люкс», так, принаймні, стверджує моя мати. З того часу практично нічого не змінилося. Всередині. Наразі цей ресторан вже зовсім не є закладом класу «люкс», а швидше меланхолійним скансеном. Зараз взагалі настала така тенденція, коли ПНР¹ знову в моді, радикальні інтелектуали подекуди сумують більш чи менш приховано за часами вимушеного скромного існування порівняно з сьогоднішнім, а молодь колекціонує різноманітні реквізити того часу: ручки, зошити, краватки, партійні квитки. І п'є горілку, закушуючи кислим огірком на тематичних вечірках, де діджеї в костюмах соціалістичної епохи грають зреміксовані пісні з СРСР. У Варшаві навіть відкрили спеціальний клуб, стилізований під ПНР-івську їдальню — зрештою, можливо, не у Варшаві, а в Познані, і не клуб, а дискотеку, і не їдальню, а танцювальний зал. Я читав про це вже дуже давно, тому можу помилятися. Хоча підозрюю, що все таки у Варшаві, так дійсно у Варшаві. Та наразі ми стоїмо в Ґдині, неподалік від «Аркадії», не якогось там стилізованого гадючника, а біля автентичної ПНР-івської кнайпи, поділеної на два зали: перший для танців, а по четвергах додатково ще зі стриптизом, а другий — це пивний зал, вже без стриптизу, але з дармовим хлібом зі смальцем. Поміж цими двома світами знаходиться спільний туалет, до якого ведуть круті сходи застелені червоним килимом, і що далі ти спускаєшся вниз, бачиш його все бруднішим — а вже перед входом за обклеєним цератою «під деревину» столиком (модель сімдесят шість) сидить пані Ядзя в голубому светрику, розгадує кросворди і монотонним голосом наголошує спраглим справити нужду: «Туалет платний, п'ятдесят грош, будь ласка». І всі відповідально платять за вхід: старшокласники, студенти і працівники корабельні — ніхто інший до «Аркадії» не ходить.

Ми стоїмо у вечоровій Гдині, в провулку, і п'ємо за мій день народження горілку. Ми — це: Оля, моя дівчина, віднедавна, правда, бо зрештою, познайомився я з нею десь тиждень тому і Анджей — мій друг, з яким ми знайомі ще з часу навчання у ліцеї — він нервово поглядає на годинник, бо за п'ять хвилин повинен зустріти на залізничному вокзалі Ольгу. Ольга — єврейка, що мешкає в Лодзі, але насправді не така вона вже і єврейка. Може, вона була би єврейкою, якби її мати була б єврейкою, але це не так; євреєм є лише її батько — тому Ольга істинною єврейкою не являється. Хоча все ж таки єврейка, бо є членкинею різноманітних єврейських організацій. Зрештою, як і всі євреї у Польщі, а більшість євреїв у Польщі, євреї лише по лінії батька, дідуся або друзів зі школи, бо що вже робити, як інших не знайдеш? Ще біля Олі стоїть Анджей, а далі Каспер і Бартош, з якими я навчаюсь на філософському факультеті, Войцех, котрий вже третю годину повторює, що дуже спішить, бо потрібно готуватись до випускних іспитів, а він ще навіть підручника в очі не бачив, і Міхал. Міхал колись ходив в один клас з Войцехом, але зараз мешкає в Люксембурзі, бо його батько працює там лікарем і прекрасно заробляє. У зв'язку з цим, уся сім'я тепер живе там, ближче до Європи, а тут у них залишилося гарне помешкання, куди Міхал навідується кілька разів на рік. І ще я стою, поміж Олею та Міхалем і розливаю горілку у пластикові стаканчики, думаючи про те, як мені тепло і добре, хоча вже завтра у мене потяг до Кракова, куди я їду на трьохмісячну стипендію, і що до цього часу навіть не потурбувався спакувати сумки, бо впродовж останнього тижня намагався владнати купу справ, з якими був пов'язаний, і що практично жодної не довів до завершення, і що скоро вже майже восьма, а я тут п'яний і до опівночі навряд, чи повернусь додому, і потрібно буде таки спакувати речі, а виспатися вже не вдасться, і що треба ще зателефонувати і туди, туди і туди, і загалом все довкола якось занадто швидко минає... І тоді нараз хтось питає: «Як ви думаєте, Папа цього разу дійсно вмирає чи що?..»

«Цього разу так, цього разу, правда, помирає» — несподівано для самого себе відповідаю я. Раніше цією темою якось я не цікавився. Дійсно, не думав про це раніше, хоча мені кілька разів доводилось говорити: «Думаю, що дні для Івана Павла Другого, на цьому світі вже

пораховані і їх залишилось небагато»; або «Цікаво, як польська церква перенесе смерть Папи?», або щось подібне, про що говориться за пивом з Анджеєм або Пйотром — тим, котрий викладає фізику в університеті, чи з Павлом, котрий закінчив полоністику, але працює програмістом, або з Каспером, Бартошем, Басею-журналісткою, Шимоном-поетом. Щось, про що балакаємо, коли розмови про ціни на житло та умови кредитування вже обговорені, а про партизанські історії та козацькі часи проводити дискусії ще не прийшла пора. Тож смерть Папи вже давно зрозуміла і проговорена, щодо цієї теми загалом панує загальна згода і навіть пророковане продовження подій, що священник Ридзик, що єпископат, що загальне напруження, привид схизми — та однак питання «Чи цього разу Папа дійсно помре?» ми чуємо як нове питання, як питання на нову тему. Можливо, це через «цього разу», бо завжди говорилося лише «помре», а ніколи не «вмирає», а можливо, через цю горілку. Так чи інакше я чую свій голос збоку, так ніби це не сам сказав: «Так, цього разу дійсно вмирає», а хтось інший — але ніхто інший не міг цього сказати, бо запала така тиша, що в ній ледь чутно дзвенить: «вмирає», «так», «цього разу», «помирає» і той дзенькіт повзе по стінах будинків, прослизає по тротуару. Я незграбно розливаю рештки горілки: «Ну, по останній, кажу, по останній» — піднімаючи стаканчик догори, а потім Анджей іде на вокзал, Войцех, Каспер і Бартош — на автобусну зупинку, а Міхал, Оля і я до клубу на концерт.

Всередині спекотно, дуже спекотно, несамовито спекотно; не без проблем знаходимо якесь місце, добре, що двері недалеко. Я стою і дивлюся на сцену, обнявши однією рукою Олю, і враз щось скрапує мені на плече, за мить знову, а ще за хвилину на голову. Піднімаю погляд догори і бачу стелю обвішану наче гірляндами, краплями поту, що набираючи ваги падають додолу в натовп, поміж тілами. Скільки людей може поміститися в цьому клубі? Триста, чотириста в крайньому випадку, а пропустили, напевно, півтисячі, якщо не більше. Людина на людині, запалена кінцівка моєї цигарки кружляє небезпечно близько від голови якогось хлопа з дредами, що стоїть поперед мене, а об мій лікоть постійно натикається якась дівчина, що смішно дригається збоку, виспівуючи зі закритими очима тексти разом

з вокалістом. Коли Міхал протискається з наступними пивами, втрачаючи рівновагу; в останню мить мені вдається перенести масу тіла на другу ногу — якби не це, вже би впав тут, а падаючи потягнув би когось за собою, і вже за мить ми валялися б на підлозі, гротескно махаючи руками і ногами, наче перевернуті на спину жуки. Я бачив щось подібне неодноразово: коли в такому натовпі падає один, то тягне за собою другого, а той третього і так далі — в той момент закручується такий вир, в який потрапляють практично усі; голови миттєво одна за іншою починають зникати з поля зору, а сам винуватець, ще не змігши зрозуміти, що сталося, вже лежить придавлений кількома людьми згори, давлючи і сам кількох. І лежать усі, як прибиті різким поривом вітру життя, і намагаються знайти точку опори, один іншому перешкоджаючи, і тільки лише тоді, коли хтось один, знайшовши в собі останні сили вивернеться, підірветься і подасть руку іншим, тільки тоді можна вже всім піднятися, обтрястися, розім'яти вивихнуте коліно, поміряти рукою гулю на лобі, перевести дух.

Анджей з Ольгою приходять тоді, коли ми допиваємо по другому пиву тут — а загалом, яке за вечір? П'яте? Може, шосте?.. Ми виходимо на гору, утікши від того тиснення внизу. Музику чути не дуже добре, зате є хоч крихта повітря. І бар. «Привіт, Ольго!» — кричу та обіймаю її, бо завжди, коли напиваюсь, стаю сентиментальним і вселюбним. «Привіт, привіт!» — говорить вона. «Слухайте, розкажіть мені, бо я кілька годин в потязі була поза оновленням інформації, хтось знає, що з Папою?». Міхал відповідає: «Не знаю, не бачив його сьогодні» — але ніхто не сміється. «Помирає — кажу — але, здається, ще живий. Якби він помер, думаю, я отримав би смс про це. Але зрештою, почекай...». Я повертаюся в інший бік до якоїсь дівчини, що стоїть недалеко і говорю: «Перепрошую, ти не знаєш, в якому стані Папа?». Вона дивиться на мене, так ніби не зрозуміла мого запитання: «Не знаю, а що має бути?». Я їй у відповідь: «Не знаю». Переповідаю цю інформацію Ользі, та напевно, це не дуже й потрібно було. Зрештою, невідомо, чи тут все настільки голосно, що важко почути власні думки, чи власні думки не гинуть часом посеред цього шуму? А потім обіймаю Олю, вона повертається до мене, цілує мої вуста. І я

ніби засинаю.

Опівночі я блюю біля торгових рядів. Не знаю, де усі наші, не пам'ятаю, як я сюди потрапив. Завжди так говорять «Не пам'ятаю, як сюди потрапив», але чесно, я не пам'ятаю — лише якісь дрібки спогадів, як вийшов, як минув якусь автобусну зупинку, що з кимось розмовляв. А зараз мені так болить горло і ніс, десь всередині, аж пульсує у скронях. Опираюся на стіну і роздивляюся — десь далеко проїжджає авто, а поза тим, на усій вулиці немає нікого. «Знову, знову — думаю — знову». Залізничний вокзал десь там, вправо; можна йти через базар, але краще його обійти. Базар у цій порі перетворюється на лабіринт тісних вуличок, котрі мусив би переходити, тихо ступаючи і прислухаючись до різноманітних звуків, бо ніколи не відомо, на кого потрапиш за наступним поворотом: чи на патруль поліції, який відразу захоче відвезти мене до відділку, чи на когось ще менш для себе безпечного. Збираю у собі всі сили і відштовхуюся від стіни — і через деякий час я вже на пероні, віє холодний вітер, дихаю глибоко, щоб заспокоїти рвотні рефлекси; з підземного переходу виходить Міхал з Олею. «Де ти був? — питається вона — ми тебе всю дорогу шукали. Я боялася, що ти вже десь оббльований заснув. Ідіот!». Я дивлюся на неї і стараюся, щоб цей погляд видавався німим докором. Що ніби треба було мене просто раніше не губити. І що повернулася вона з Міхалом. І цікаво, взагалі то що вона з ним робила? Від цього часу я перестав бути сентиментальним і вселюбним. Тепер я чутливий, як оголений нерв. І все що мене заспокоює — це кафе, останнє з-поміж сьогодні ще відчинених: ми сидимо і Оля витирає хустинкою мою забруднену куртку. Вже пів другої, наступна електричка додому, здається, за годину, хоча сьогодні не вихідний, тому може бути і через дві. Бармен висовується і мовить: «Перепрошую, але ми вже зачиняємося». Тож: «Міхале, поїхали до тебе, добре?» — питаю. «Добре» — відповідає без крихти ентузіазму. «Батьки мене вб'ють за цей вечір» — каже Оля, але без великого суму в голосі. Зрештою, мені все одно.

Кінець безкоштовного уривку. Щоби читати далі, придбайте,
будь ласка, повну версію книги.

ridmi
ТВІЙ УЛЮБЛЕНИЙ КНИЖКОВИЙ

КУПИТИ